

MLL:n kuntavaaliohjelma 2021 - Tulevaisuuden kunta on lasten ja nuorten kunta

Lasten ja nuorten asiat korostuvat kuntien toiminnassa ja päätöksenteossa sote-uudistuksen myötä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen on tulevaisuuden kunnan tärkein tehtäväkokonaisuus. Perheen jälkeen tärkeimmät lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysympäristöt varhaiskasvatus, koulu ja vapaa-ajan toiminnot ovat kaikki kuntapalveluja.

Valtaosa lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta osalle kasaantuu erilaisia hyvinvoinnin haasteita. Niiden voittamisessa kuntapalveluilla on merkittävä rooli. Hyvä lapsuus ja nuoruus ovat merkityksellisiä jo sinänsä, lisäksi kasvuiän olosuhteet vaikuttavat olennaisesti myös aikuisiän hyvinvointiin ja terveyteen.

Koronakriisi on vaikuttanut eniten niihin, joilla on jo aiemmin ollut vaikeuksia. Se on pahentanut perheiden toimeentulo-ongelmia ja lasten ja nuorten oppimisen, mielenterveyden ja pärjäämisen haasteita. Lasten ja nuorten epävarmuus ja huoli omasta arjesta ja tulevaisuudesta on lisääntynyt. Palveluiden ja tuen tarve on kasvanut. Kriisin kielteisten pitkäaikaisten vaikutusten torjuminen kuuluu kunnan merkittävimpiin tehtäviin lähivuosina.

Poikkeustilanteessa palvelut ovat ohentuneet samaan aikaan kun niiden tarve on kasvanut, mikä on aiheuttanut palveluvajetta ja -velkaa. Riittävän tuen puuttuminen uhkaa heikentää lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisätä eriarvoistumista. Eriarvoisuuden kaventamisen on oltava tavoitteellista ja systemaattista. Tämä edellyttää muun muassa tuen tarpeessa olevien lasten, nuorten ja perheiden tunnistamista ja heidän tilanteessaan tarpeenmukaisen tuen tarjoamista.

1. Turvataan lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa

Koronakriisin jälkihoidossa on varmistettava, että kuntien palveluissa on riittävät voimavarat lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseen. Lasten ja nuorten kasvuympäristöissä on lujitettava lasten ja nuorten tulevaisuuden uskoa, turvallisuuden tunnetta ja kokemusta mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa.

Kriisin tehokas jälkihoito edellyttää koko palvelujärjestelmän keskinäisen yhteistyön vahvistamista ja moniammatillisuuden lisäämistä esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksessa. Ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistaminen auttaa estämään, ettei lapsia ja perheitä joudu tuen viipymisen vuoksi tarpeettomasti raskaampien ja kalliimpien korjaavien palveluiden piiriin.

Toimenpiteet kunnassa

- *Huolehditaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, toisen asteen koulutuksen ja lasten ja nuorten vapaa-ajan palveluiden riittävästä voimavaroista.*
- *Huomioidaan, että koronakriisi on lisännyt tuen ja palveluiden tarvetta ja että palveluiden ohentuminen poikkeustilanteen aikana on aiheuttanut palveluvajetta ja -velkaa. Puretaan koronakriisin aikana syntyneet palveluvaje ja palveluvelka, jotta ongelmien kasautuminen ja vaikeutuminen sekä erityispalveluiden tarpeen kasvu saadaan pysäytettyä.*

- *Torjutaan aktiivisesti lasten ja nuorten eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Kirjataan eriarvoisuuden ehkäisemisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen keinot kuntastrategiaan.*
- *Edistetään lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia kunnan palveluissa ja toiminnassa. Kirjataan lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen keinot kuntastrategiaan.*

2. Luodaan lasten ja perheiden palveluista toimiva kokonaisuus

Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksessa niiden järjestämisvastuu on siirtymässä kunnilta hyvinvointialueille. Lasten ja nuorten kannalta on tärkeää, että kunnan palvelut - varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja toisen asteen koulutus sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan palvelut - muodostavat toimivan kokonaisuuden hyvinvointialueiden vastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Tämä edellyttää toimivia yhteistyörakenteita kuntien ja hyvinvointialueiden välille.

Kuntien perhekeskuskumppanuus järjestöjen kanssa on hyvä mahdollisuus lisätä perheiden ennaltaehkäisevää tukea, joka vähentää kalliiden korjaavien palvelujen tarvetta.

Toimenpiteet kunnassa

- *Varmistetaan lasten, nuorten ja perheiden perustason sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus, jotta tuen tarpeet havaitaan ajoissa ja voidaan tarjota apua. Lisätään erityis- ja perustason palvelujen yhteistyötä.*
- *Huolehditaan kunnan ja hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yhteensovittamisesta lapsi-, nuori- ja perhelähtöisellä tavalla. Tehdään lasten, nuorten ja perheiden palvelupolut niin selkeiksi, että perhe löytää tarvitsemansa avun erilaisiin tilanteisiin. Tiedotetaan palveluista aktiivisesti ja kannustetaan perheitä hakemaan apua ja tukea heidän sitä tarvitessaan.*
- *Laajennetaan perhekeskustoimintaa, jossa palveluja kehitetään ja toteutetaan hallinto- ja sektorirajat ylittäen monitoimijaisesti sekä julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä.*

3. Varmistetaan laadukas varhaiskasvatus

Lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Se tukee lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista ja kaventaa lasten hyvinvointieroja. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja elinikäiselle oppimiselle ja sivistykselliselle tasa-arvolle. Siihen investoiminen on tehokasta hyvinvoinnin edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Varhaiskasvatuksen tärkeimmät laatutekijät ovat koulutettu ja sitoutunut henkilökunta, riittävän pienet ja pysyvät lapsiryhmät sekä hyvä yhteistyö vanhempien kanssa.

Toimenpiteet kunnassa

- *Varmistetaan päiväkotien riittävä ja monipuolinen henkilöstömitoitus mukaan lukien varhaiskasvatuksen erityisopettajapalveluiden saatavuus.*
- *Huolehditaan, että päiväkotiryhmät eivät ole liian suuria.*
- *Varmistetaan, että lapset saavat tarvitsemansa oppimisen ja hyvinvoinnin tuen ja että varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistyö toimii hyvin.*

- *Huolehditaan myös avoimen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta niille lapsille, jotka ovat kotihoidossa.*

4. Vahvistetaan oppimisen ja hyvinvoinnin tukea kouluissa

Hyvinvointi ja oppiminen kulkevat käsi kädessä. Kouluilla ja oppilaitoksilla on keskeinen rooli lasten ja nuorten arjen ja hyvinvoinnin rakentumisessa. Koronakriisi on aiheuttanut sekä oppimisen että hyvinvoinnin vajetta, joita tulee paikata riittävällä pedagogisella ja opiskeluhuollon tuella. On varmistettava, että lapsilla ja nuorilla on kaikissa tilanteissa riittävä tuki oppimiseen, opiskeluhuollon palvelut sekä kynnyksetöntä psykososiaalista tukea.

Koulukiusaaminen ja koulujen sisäilmaongelmat ovat edelleen merkittävä uhka lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Oppivelvollisuuden laajentaminen on hyvä mahdollisuus vahvistaa oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Saatavilla olevista tukimuodoista on tiedotettava lapsille, nuorille ja heidän huoltajilleen selkeästi. Tieto tuen saamisen mahdollisuudesta on oltava arjessa saatavilla, kun tuen tarve tulee ajankohtaiseksi. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus ja oppilaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen luovat osallisuuden kokemusta ja rakentavat aktiivista kansalaisuutta.

Toimenpiteet kunnassa

- *Varmistetaan riittävät voimavarat oppimisen tukeen esi- ja perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa. Panostetaan oppimisen yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen, jotta koronakriisin aiheuttamia oppimisen vajeita voidaan paikata.*
- *Vahvistetaan oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Huolehditaan siitä, että oppilaat pääsevät nopeasti ja joustavasti kouluterveydenhoitajan, -lääkärin, -psykologin ja -kuraattorin vastaanotolle. Varmistetaan, että oppilaat ja opiskelijat saavat varhaista tukea mielenterveyden ongelmiin.*
- *Puututaan kiusaamiseen, syrjintään ja muuhun epäasialliseen kohteluun kouluympäristössä tehokkaasti. Rakennetaan kouluissa suunnitelmallisesti turvallista ilmapiiriä. Toteutetaan selvittämis- ja seurantakeskustelut suunnitelmallisesti.*
- *Järjestetään koululle toimivaa moniammatillista tukea kouluväkivallan ja vaikeiden kiusaamistilanteiden selvittämiseen lisäämällä yhteistyötä lastensuojelun ja myös poliisin kanssa.*
- *Lisätään koulujen ja oppilaitosten yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa.*
- *Reagoidaan välittömästi koulujen ja päiväkotien sisäilmaongelmista johtuviin oireisiin. Oireileville ja sairastuneille lapsille etsitään opetuksen ja kasvun tuen järjestämiseksi tarvittaessa yksilöllisiä ratkaisuja, kuten etäopetusta.*

5. Tarjotaan jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus harrastamiseen

Harrastukset tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia, kehitystä, oppimista ja osallisuutta. Vapaa-ajan toiminta on tärkeä vertaisuhteiden muodostumisen paikka. Monien harrastusten kustannukset ovat kasvaneet, mikä on lisännyt eriarvoisuutta harrastusmahdollisuuksissa.

Toimenpiteet kunnassa

- *Tuodaan harrastuksia koulun yhteyteen. Turvataan koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan saatavuus kaikille toimintana hakeville 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille. Lisätään kaiken ikäisille oppilaille koulun kerhotoimintaa ja muita harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä ja sen jälkeen.*
- *Turvataan lasten ja nuorten liikunta-, kulttuuri- ja kirjastopalvelujen saatavuus.*
- *Edistetään maksuttomia ja kohtuuhintaisia lasten ja nuorten liikunta-, taide- ja kulttuuriharrastuksia. Tuetaan harrastustakuulla lasten ja nuorten mahdollisuuksia harrastamiseen.*

6. Edistetään hyvinvointia ja terveyttä ja ehkäistään hyvinvointi- ja terveyseroja

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sote-uudistuksen jälkeenkin kunnan tehtäviin. Hyvinvointi- ja terveyserojen edistämiseksi on erityinen huomio kiinnitettävä lasten ja nuorten psykososiaaliseen hyvinvointiin, kuten kiusaamisen ja yksinäisyyden ehkäisemiseen ja mielenterveyden edistämiseen.

Toimenpiteet kunnassa

- *Edistetään tavoitteellisesti lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä kunnan palveluissa ja toiminnassa. Tehdään aktiivista yhteistyötä hyvinvointialueen ja kunnassa toimivien järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Varmistetaan, että hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen on olennainen osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.*
- *Huolehditaan lasten ja nuorten osallisuudesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.*

7. Turvataan vapaaehtoistoiminnan edellytykset

Vapaaehtoistoiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä ja lisää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, osallisuutta ja elämänlaatua. Kansalaisjärjestöjen vertaistoiminta tarjoaa tukea, joita julkiset ja yksityiset palvelut eivät voi tuottaa. Ihmisten keskinäinen tuki, avun antaminen ja saaminen perustuvat välittämiseen, jota ei voi siirtää viranomaisille tai yrityksille. Tukemalla kuntalaisten omaehtoista toimintaa vahvistetaan heidän omia voimavarojaan ja tukiverkostojaan ja lisätään yhteisöllisyyttä.

Toimenpiteet kunnassa

- *Vahvistetaan kansalaisjärjestöjen ja kunnan kumppanuutta. Kirjataan yhteistyömuodot kuntastrategiaan ja luodaan kansalaisyhteiskuntaa tukevia rakenteita.*
- *Tuetaan kansalaistoimintaa kunnan avustuksilla ja tarjoamalla järjestöille ja toimintaryhmille maksuttomia tiloja.*
- *Lisätään kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia ja suoraa osallistumista kuten yhteisösuunnittelua ja fokusryhmiä. Huolehditaan nuorisovaltuustojen toimintaedellytyksistä.*

8. Edistetään tavoitteellisesti lasten oikeuksien toteutumista

Valtion, kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden julkisen vallan toimijoiden on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Lapsen oikeuksien sopimus on kuntia velvoittavaa lainsäädäntöä. Lapsen oikeuksien sopimuksen veloitteita on totutettava tavoitteellisesti. Tähän tarvitaan muun muassa riittävien voimavarojen osoittamista oikeuksien toteuttamiseen, lapsivaikutusten arviointia, lasten hyvinvointia koskevien tietojen keräämistä ja analysointia ja oikeuksien toteutumisen seuranta. Lasten oikeuksista tulee tiedottaa aktiivisesti sekä lapsille että aikuisille.

Toimenpiteet kunnassa

- *Toteutetaan kunnan päätöksenteossa ja toiminnassa lasten ja nuorten oikeuksia suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Kirjataan keskeiset toimenpiteet kuntastrategiaan ja hyödynnetään kansallista lapsistrategiaa.*
- *Varmistetaan, että lapsia ja nuoria koskevaa hyvinvointitietoa kerätään, analysoidaan ja hyödynnetään kunnan päätöksenteossa systemaattisesti.*
- *Varmistetaan, että lapset ja nuoret saavat tietoa oikeuksistaan. Tässä erityisen merkittävässä roolissa ovat varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset.*
- *Varmistetaan, että lasten ja nuorten kanssa työskentelevät sekä kuntien päättäjät ja viranhaltijat ovat saaneet koulutusta lasten oikeuksista.*

9. Arvioidaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti lapsia koskevissa toimissa on ensisijaisena perusteena huomioitava lapsen etu. Lapsivaikutusten arviointi on väline lasten etujen selvittämiseen. Lasten ja nuorten näkemysten selvittäminen on tärkeä osa lapsivaikutusten arviointia. Erityistä huomioita arvioinnissa on kiinnitettävä haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiryhmiin, kuten vammaisiin lapsiin, maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lapsiin. Vaikutusten arvioinnilla vahvistetaan tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Vaikutusten arviointi on myös tärkeä toiminnan kehittämisen väline.

Toimenpiteet kunnassa

- *Arvioidaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset kunnan päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä. Kerätään arvioinnin tueksi eri ikäisten ja eri olosuhteissa kasvavien lasten ja nuorten näkemyksiä. Ulotetaan lapsivaikutusten arviointi myös talousarviopäätöksiin (lapsibudjetointi).*

Kuntavaaliohjelma on hyväksytty MLL:n liittohallituksessa 11.12.2020.